

ROMENCE ESERLER VEREN TATAR ŞAİRİ RÜSTEM SEYİTABLA

YARD. DOÇ. DR. İSMAİL DOĞAN

12 Mayıs 1937'de Kırım Akmescit şehrinde doğan Rüstem Seyitabla altı yaşında iken muhacir olarak Romanya'ya gelmiştir. İlk, orta ve lise öğrenimini Roman dilinde eğitim alarak tamamladı. Yüksek öğrenimini Yaş şehrindeki Alebsanduru I. Cuza Üniversitesinde jeoloji ve jeografi bilim dallarında başarı derecesi ile bitirdi.

1962 yılında Zerneşt şehrinde göreve başlayan Seyitabla, daha sonra Braşov'da orta dereceli muhtelif okullarda öğretmenlik yapar. İlk eserini 'Zerneşt'teki Selüloz ve Kâğıt Fabrikasının Yıldönümü' adıyla çalıştığı bilim sahasında, 1966 yılında Braşov'da verir.¹

İlk şiir kitabını 1988 yılında *Bizim Gerçeklerimiz* adıyla Braşov'da yayınlar.² İkinci şiir kitabı ise *Hayat Bayrağı* adı altında yine 1988'de Braşov'da çıkar.³

Seyitabla, Romanya'da edebiyat tenkitçileri arasında *Öğrenci Talim ve Terbiyesine Katkılar*⁴ adıyla kaleme aldığı eğitim bilimi sahasındaki eseriyle dikkat çeker. *Astra* gazetesi baş redaktörü A.İ. Brumaru, 5-6 Eylül 1998 tarihlerinde, *Gazeta de Transilvania*'nın kültür sayfasında bu kitap için düşüncelerini şu şekilde belirtir. " 'Düşüncedeki Durgunluktan Korkmalyız' başlıklı yazıda şunlar ifade ediliyor. Bugün için aslında gayet zengin olan yayınlar arasında bilgi veren, öğrenmeyi öreten, insanın nasıl eğitileceğine dair kitaplar pek sık çıkmıyor. Rüstem Seyitabla'nın *Öğrenmenin Talim ve Terbiyesine Katkılar* adlı kitabı fi-

1 Rüstem Seyitabla, Aniversarea Fabricii de Celuloza şi Hârtie Zârneşti, 1966, Braşov-Romania.

2 Rüstem Seyitabla, Adevarul despre noi-poeme, în anul. 1988, Braşov-Romania.

3 Rüstem Seyitabla, Sub faldurile vietii, poeme, 1988 Braşov-Romania.

4 Rüstem Seyitabla, Complementary în instructia şi educatia elevilor-proça, 1988, Braşov-Romania.

kirleri öğrenmek için yol gösteren bir eser. İnsanın ruhuna göre olan nedir ve ne ölçüdedir, önemli olan nedir? Araştırma ve bilgi mi; veya bilgiyi uygulamak yani teknoloji mi? Acaba bunlar farklı mıdır? Birbirine ihtiyacı olmayan şeyler midir? Seyitabla, insan ruhu farklı iki yöne açılmıştır diyor. Birincisi, çalışmanın hedefleri ve materyalleri karşısında tekrar gündeme gelen ve sürekli genişleyen çalışmanın objektifliğidir. İkinci yöneliş ise içeriye doğrudur. Kendi mentalitesinin öne çıkması için çaba gösteren dar görüşlülüğüdür. Bu çerçevede çalışmanın en doğru imajı, teknolojik yenileşmenin ihtiyaçlarına devamlı adaptasyondur. Müellifin yardımıyla tekniğin dünya ile insan arasında özel bir ilişki sayılabacağına inanıyoruz. Yazar kitabında, bu ilişki için insanın dikkatini çeken bir ahlâk gerektir demektedir.

Romanya’da Alma Mater’in aklın pratik yönlü kullanılması fikri taraftarıyız. Çünkü burada gençler fikrin güzel diyarına katılıyorlar ve bu fikirler bizim günlük hayatımızın aktiviteleri olarak meydana çıkıyor.”

Seyitabla’nın, *Bizim Gerçeklerimiz* adlı şiir kitabı da eleştirmenlerin dikkatini çekmiş ve olumlu tanıtımlar muhtelif dergi ve gazetelerde yer almıştır. 10-99 sayılı *Astra* gazetesinde Romenlerin ünlü eleştirmeni Mona Mamulea, kitabı şöyle tanıtmaktadır. “*İon Topolog Poposcu’nun son sözünde belli başlı fikirlerin gözden geçirildiği şanslı bir kitaptır. Bu şiirlerde, D’cart’ın felsefesinden kaynaklanan moralist şiirin esasını, düşünce, uygarlık, doğa anlayışı ile olaylara değinmeyi ve aşkı hayatın temelini koyan bir tarzı görürsünüz.*

Cemiyet ve şehrin kötülükleri, doğadan uzaklaşma Russo’nun ifadelerinde göz önünde tuttuğu saf yürekli yaratılmış insanı mahvediyor. Sokrates’in, Daymon’un ifade ettikleri ahlâkın içteki sesi Rüstem Seyitabla’nun yazdıklarına kimlik vermiş. Çünkü, o ahlâkın nedeni üzerine anlam vermek için inat ediyor. Felsefe açısından, müellifin fikirlerini, Nietzsche, Scopenhauer, Hegel’den önceki tarihlerde görürsünüz. Bunların kabulünde olan saf vicdan, iradesiz ve yalancıdır. Rüstem Seyitabla’nın fikirleri, eski çağdan Kant’a kadar uzanıyor. Şiirleri biosentik bir ahlâk gerçeğini çiziyor. Şahıs, doğa ile birleşmektedir. Doğa, şah-

sın yabancıları olmadığı gibi onun dışında da değildir. Yazar kendisinin oradan geldiğini biliyor. Çünkü doğa kutsaldır.

'maddi hareket aşkla yapılırsa
mistik bir tören meydana gelir'
'varlıktan fazla şeyler gösterir
ve Tanrı düzenine katılır'

Bu Tanrıculuk inancı panmatematismi temsil eden bir şey değildir. O tasavvuf ve ahlâktan çıkmış olan bir Avrupa'ya eski çağ mirasını getirmektedir. Rüstem Seyitabla, ahlâkî değeri, pratik değerini üstüne çıkarır. Fakat, temel değerler yani ahlâkî estetik, kutsal ve arz edici veya tüketici değerler arasında sırf bir teorik ayırım da yapmamaktadır. Şiirlerindeki 'köprü' sembolü iç ve dış zamanı birleştiren denge unsurudur. Bizim çağdaş âlemimizde kaosun tahtından indirilmesi ve harmoninin kendi haklarına tekrar kavuşması için mücadele eden misraları Seyitabla güzel bir ifadeyle okuyucuya takdim etmektedir.”

Hayat Bayrağı adlı şiir kitabı hakkında, 24 Mart 1999 tarihli Astra gazetesinde, Marius Dragomir “Günlük Gerçeğin Şahaneliği” adlı yazısında şunları söylemiştir: “Seyitabla'nın kitabında, şiir duygusunun, kelime ve âlemde arandığını görüyoruz. Kelimelerle tek tek uğraşan bir çabayı gözden kaçıramıyorsunuz. Bence en güzelleri müellifin objelerle gecikmeden tanışması ve vicdanını dışarı ile bağlayan şeylerin rahat görülmesidir.”

Rüstem Seyitabla'nın Şairin Gölgesinde adlı 1999 yılında Braşov'da yayımladığı üçüncü şiir kitabı da edebiyat dünyasında ses getirmişti.⁵ Astra 11-99 sayısında Nicolae Stoeascris, kitap hakkında şunları söyler: “Rüstem Seyitabla sırf jeografi hocası değildir. Onu gazetelerde bol sayıda çıkan aydınlatıcı makalelerinden tanıyoruz. Temelinde güçlü karakter ve kusursuz bir ahlâkî bulunan yazara geçici olaylar baş eğdirmemiş. Yazdığı şiirlerde bu karakteri görürüz. Gazeteci ve şair olarak karşımıza çıkan Seyitabla'nın şairliği gazeteciliğinin önu-

⁵ Rüstem Seyitabla, *In umbra poetului*, poeme, 1999, Braşov-Romania.

ne çıkmaktadır. *Şairin Gölgesinde* adlı kitabındaki şiirlerinde bir jeograf olduğu belli olmaktadır. Tasvirlerin nazık bir ustalıkla yapıldığını görüyoruz.”

Hisler (Gizli Duygular) Kanunu, (şiir) 2000 Braşov ⁶; *Dünya Gemisinde Işıklar*, (nesir) 2000 Köstence⁷; *Kaderin Mızrağı*, (şiir) 2000 Braşov⁸ eserlerinin yanında, Türkçe bir şiir kitabı çıkarma hazırlığındadır.

Bugün emekli öğretim üyesi olarak Braşov Transilvanya Devlet Üniversitesinde dışarıdan dersler vermektedir. Aynı zamanda Romanya Müslüman Tatar Türkleri Demokrat Birliği Transilvanya Şube başkanı ve RMTTDB Temsilciler Konseyi Kültür Komisyonu üyesi, 300 civarında makalesi olan Seyitabla, 1960 yılından itibaren de *Terra*, *Astra* gibi gazetelerde köşe yazarlığı yapmıştır.

Seyitabla, Köstence Tatar Birliğinin yayımladığı *Karadeniz* ve *Caş* gazetelerinde yazı ve şiirleriyle genç nesle bilgi ve tecrübelerini aktarmaya devam etmektedir.

6 Rüstem Seyitabla, *Gramatica senimentelor-poema*. 2000, Braşov-Romania.

7 Rüstem Seyitabla, *Lumini pe arca Terrei-proza*, 2000, Constante-Romania.

8 Rüstem Seyitabla, *Lancia destinului-poeme*, 2000, Braşov-Romania.

Grija De Noi

Nu este ușor sa fii echilibrat
în toate momentele,
sa nu fii prea entuziasmat la victorii
sau prea pesimist la înfrângere,
sa reușești sa echilibrezi aceste stari
și sa fii egal cu tine însuti
în interpretarea situatiilor în care te gasești
Pretul înfrângerii este singuratatea;
pretul succesului, invidia.
Momentul esential nu este startul,
și nici atingerea liniei de sosire.
Ci atingerea solului. Este ambita, iscusinta,
mintea și piciorul tau, el te propulseaza înainte.

Denge⁹

Her an dengeli olmak
dile kolay
Zaferde sevicini tutabilmek,
Kaybettiğinde kendine hâkim olmak...
Her an kendine sahip çıkmak.
Dengeyi her durumda korumak.
Hayatta düşenin dostu olmaz,
Başarıncı kıskançlar rahat bırakmaz.
Önemli olan başlangıç noktası değil.
menzile ermek de değil.
Önemli olan ayaklarını topraktan ayırmak
Azim, kabiliyet, akıl,
Onlardır seni ileri götüren bil.

Parul Meu

Pârâul acesta e singuratic şi ascuns,
 Balaurii apelor şi ai aerului
 Nu-l baga în seama:
 El nu produce nici nori, nici ploaie...
 Ştie totuşi sa oglindeasca universul.
 Limpede, scânteietor, transparent,
 El murmura ca un metal
 Sau ca pietrele sonore.
 Pârâul acesta singuratic
 Curge prin viata mea.
 Multe izvoare sunt,
 Dar putine devin fluvii.
 Cânturile mele slavesc fântâna mea:
 Armonie pura, acord perfect!
 Ma luminez asupra universului,
 Exprim esenta primordiala,
 Unesc neva zutul cu neauzitul,
 Paşnic şi singur...

Derem¹⁰

Gizli gizli ve yalnız akıyor şu dere
 Su ve hava devleri ona bakmıyor bile.
 Diyorlar ki;
 “Ondan ne bulut, ne yağmur olur.”
 Görmezler ki, sularında evren aksolunur.
 Berrak, şeffaf kıvılcımlarla,
 Madeni andırıyor ses çıkartan taşlarla.
 Münzevî dere yaşamından akıyor,
 Düşüncelerim ardı ardına sıralanıyor.
 Çoktur dünyada kaynak,
 Aralarında seyrektiler yetişen ırmak.
 Fıskıran kaynağımı över ezgilerim,
 Pürüzsüz bir armoni, mükemmel uyum.
 Evren üstünde aydınlıklar içindeyim,
 Önemli şeyleri yazar kalemim.
 Sessizce, yalnız,
 Görülmemişi, işitilmemişle
 birleştirmeye özenirim.

10 *Karadeniz Yılı: XI*, Sayı, 86, Nisan 2000 Çeviren: Emel Emin.

Ploaia De Cuvinte

Câmpurile mustesc de rod bun.
Simt un sfânt miros
de coacere de grâne
pentru mesele semenilor mei,
OAMENII,
În urechea munteliu
ungreier cânta la harfa luminii...
Pe fata prapastioasa a muntelui
zaresc mii de riduri.
Scârtaie raza... prin fereastra
stralucitoarea raza zâmbind...
Viata merge înainte
aducându-mi vigoarea...
Privesc fotografia-mi
ea nu poarta vina,
ea deschide o lume
prin care ne-am petrecut.
Recunosc, e trupul meu,
tras înapoi în timp.
Prin geamul aburit al toamnei
privesc ploaia de cuvinte...
În amurg aud
cum bate inima pamântului,
și ascult cântecul biruitor al mierlei.
Poezia rasare în trupul meu
ca o calda fiinta
cânt zilele fierbinti ale tacerii
adulmeca rasaritul soarelui în zori
și mireasma lirei ma înalta
spre pânza infinitului din spirit.

Söz Yağmuru¹¹

Ovalar ürün dolup taşıyor.
Benzerlerimin, insanların
sofraları için olgunlaşan buğdayın
mukaddes kokusunu duyuyorum.
Dağın kulağından bir ağustos böceği
bir ışık harbi almış çalıyor.
Dağın uçurum tarafında binlerce kırık
ışık görünüyor.
Bir ışık gırcıdır...
pencerede gülümseyen parlak ışık...
Hayat ilerliyor,
vücuduma canlılık getiriyor.
Peşime bakıyorum.
Sessizce (suçsuz) geçmişimize kapı
açıyor
İtiraf ediyorum :geçmiş arıyor
vücudum.
Güzün buğulu penceresinden
söz yağmurunu seyrediyor
Akşam üstü
Toprağın kalp atışını duyuyorum
ve bir kuşun zafer şarkısını dinliyorum.
Ve şiir, vücudumda,
sessizliğin ateş günlerinde
güneş doğması kadar güzel beliriyor
ve liramın kokusu
ruhum sonsuzluğa yükseliyor.

¹¹ *Caş*, Yıl: 3, Sayı: 20, Nisan 2000, Çeviren: Emel Emin.